

Kdo byl jejich nepřítel?

Vzdělávací cíl: Analýzou karikatury v nacistickém týdeníku žáci rozvíjejí schopnost porozumět symbolickým prostředkům antisemitské propagandy. Označují prvky, které sloužily k manipulaci čtenářů, a formulují hypotézu, čím taková karikatura mohla přispívat k podpoře nacistického režimu.

Klíčová slova: nacismus, propaganda, obraz nepřítele, dobové perspektivy, vidíme pod povrch pramene

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ STRÁNKY NOVIN (2 min.)

Prohlížení novinové stránky pomocí lupy a četba popisku.

Žáci mají k dispozici náhled titulní stránky novin. V popisku je překlad novinových titulků. Učitel může kontrolní otázkou ověřit, zda žáci porozuměli specifické povaze zdroje. *Der Stürmer* byl rozšířený propagandistický týdeník. Zaměřoval se na široké vrstvy čtenářů, zejména na nižší společenské třídy, čemuž byly přizpůsobeny i výrazové prostředky – bulvarizující titulky a výrazné stereotypizující rysy postav. Žáci by si dále mohli všimnout informace o osudu vydavatele Julia Streichera a položit si otázku, proč byl po válce odsouzen k trestu smrti.

2 ZKOUMÁNÍ KARIKATURY (3 min.)

Prohlížení karikatury pomocí lupy a četba popisku.

Žáci mají k dispozici detail karikatury. V popisku je překlad rýmované básničky, která tvrdí, že Židé mají vlastní národ a chtějí rozpoutat válku. Učitel může otázkou zjistit, jaké mají žáci předporozumění karikatuře (co nebo koho podle nich zobrazuje).

3 ANALÝZA A INTERPRETACE KARIKATURY (5 min.)

Přiřazování pojmů ke karikatuře pomocí přetahování.

Žáci přiřazují k jednotlivým místům karikatury konkrétní charakteristiky z nabídky pojmů. Pojmy jim pomáhají porozumět významům karikatury. Jejich výběr je omezen na pět, aby byl obrázek přehlednější a současně aby byli žáci nuceni zvážit, které významy jsou pro porozumění karikatuře podle nich důležité. Karikatura vytváří obraz domnělého nepřítele, který usiluje o zkázu Německa a celé Evropy. Žáci budou pravděpodobně schopni rozpoznat personifikace Evropy a Německa, válkou zničenou krajinu v pozadí. Stojící postavu by mohli označit jako viníka celé situace a zdůraznit některý z jeho negativních rysů.

4 INTERPRETACE PROPAGANDISTICKÉ FUNKCE KARIKATURY (5 min.)

Označování a popis manipulativních prvků karikatury.

V této fázi by měli žáci získat kritičtější odstup od techniky nacistické propagandy. Označují a popisují, co z karikatury sloužilo k manipulaci čtenářů. Mají zde možnost rozšířit interpretaci karikatury o vlastní postřehy. Učitel zde může upozornit na nacistickou techniku vytváření protižidovského stereotypu, který je patrný například na fyzickém vzhledu stojící postavy. Ta slouží jako protipól árijského ideálu krásy.

5 ZODPOVĚZENÍ OTÁZKY (5 min.)

Zapisování odpovědi do textového pole. 🗎 Jakým způsobem karikatura manipulovala čtenáře? 🗎 Čím mohla karikatura přispět k podpoře nacistů?

Funkcí karikatury v tomto konkrétním případě bylo vytvářet a posilovat obraz nepřítele a vyloučit Židy z německého národního společenství. Židé jsou zesměšňováni a spojováni s negativními vlastnostmi - úsilím o ničení, válku a ovládnutí. Karikatura vyvolává dojem, že Židům by se měla Evropa i každý německý občan obávat, v důsledku vede čtenáře k nenávisti a nepřátelství. Právě negativní vymezení se vůči nepříteli bylo jedním z charakteristických rysů utváření kolektivní identity totalitních režimů a současně nástrojem, jak proti Židům negativně naladit veřejné mínění.

Učitel by při formulování zpětné vazby měl zejména ověřit, zda se žáci neztotožňují s historickou perspektivou nacistických novin a zda do odpovědi dokážou promítnout kritický odstup od propagandistické techniky karikatury. Nejednoznačné mohou být zejména formulace odpovědí typu „židé chtěli válku“ apod. Učiteli doporučujeme v takovém případě ověřit, zda žáci pouze parafrázuji perspektivu pramene, nebo zaujímají vlastní - neuvědomovanou antisemitskou perspektivu.